

Posudek vedoucího bakalářské práce Pavla Havlíka
„Role sociálních sítí v pojetí seberozvoje pozdním kapitalismu v rámci alternativní spirituality“
předkládané v roce 2024 na Ústavu filosofie a religionistiky FF UK

Práce je zajímavou sondou do pojetí seberozvoje na sociálních sítích v kontextu konzumního kapitalismu a alternativní spirituality. Opírá se o rozhovory s deseti informátorkami narozenými mezi 1996–2010.

1) Struktura argumentace (5 bodů)

Struktura práce je přehledná. Nejprve v teoretické části obecně představuje povahu pozdního kapitalismu a alternativní spirituality, poté základní body tohoto výkladu ilustruje na provedených rozhovorech. Je snad jen škoda, že toto rozdělení na teoretickou a empirickou část čtenář nepozná přímo z obsahu, tj. že práce kromě kapitol není opravdu rozčleněna i na části.

Co se argumentace týče, je velmi dobrá v empirické části práce, o něco horší v části teoretické. Zvláště při shrnování složitých teoretických koncepcí občas neplyne úplně hladce. Někdy by to chtělo dovysvětlit nějaký zamlčený argumentační článek, jindy nejsou úplně jasné argumentační spojitosti a spíš to vypadá, že jsou některé myšlenky položeny vedle sebe, než že by na sebe navazovaly a byly propojeny jasnou výkladovou linkou.

V některých případech jsem mohl dobře pozorovat, jak k tomu dochází, když autor do textu začleňoval mé komentáře. Např. první odstavec na s. 8 začínal v jedné z posledních verzí práce následovně: „K těmto změnám začalo docházet během kontrakturní revoluce, tedy v 60. letech 20. století. Sociální kritiku neslo dělnické hnutí a zaměřovala se na nerovnosti ve společnosti. Umělecká kritika se zaměřovala na všudypřítomnou komodifikaci, ale také hájila autenticitu a autonomii.“ Tuto pasáž jsem komentoval takto: „To je trochu zkreslené. Sociální kritika byla tradiční, už od 19. stol., kdy vedla ke vzniku socialistických stran, odborů atd. V 60. letech tu byla taky, ale nebylo to nic nového, prostě se zase znovu vyjednávalo o výši platů apod. Naopak umělecká kritika byla novinka. Nebo přesněji: byla to novinka v tomto masovém rozsahu (dříve to byla jen věc uměleckých elit).“ Autor můj komentář začlenil následovně: „K těmto změnám začalo docházet během kontrakturní revoluce, tedy v 60. letech 20. století. Je třeba říci, že sociální kritika, jako taková, existovala již v 19. století a typicky ji neslo dělnické hnutí a zaměřovala se na nerovnosti ve společnosti. Avšak umělecká kritika byla novinkou v tom smyslu, že se stala masovou záležitostí a nebyla vyhrazená pouze pro umělecké elity. Zaměřovala se na všudypřítomnou komodifikaci, ale také hájila autenticitu a autonomii.“ Zde je hezky vidět, že autor sice opravdu můj komentář zohlednil, ale příliš stručně na to, aby byla myšlenková linka plně srozumitelná. Chybí tu zejm. vysvětlení, že i umělecká kritika tu existovala již v 19. století, např. u romantiků, ale byla věcí úzké kulturní elity a masově se rozšířila teprve v 60. letech (např. díky psychedelické popkultuře). Autorova věta o umělecké kritice to sice ve zkratce říká, ale příliš kondenzovaně a nepřehledně na to, aby to čtenář snadno pochopil. „Avšak“ na začátku věty budí dojem ostrého kontrastu mezi sociální a uměleckou kritikou, tento kontrast se však ve skutečnosti týká jen masovosti rozšíření, která u sociální kritiky nastala již v 19. stol., u umělecké však až na konci 60. let. 20. stol.

Podobných argumentačních nedokonalostí je v teoretické části celá řada. Vesměs jsou drobné a většinou prostě jen četbu činí méně plynulou, než že by se jednalo o nějaké opravdové chyby. Ale když se takovýchto neplynulostí nahromadí víc, čtenáři to znepríjemňuje postup textem. Na obranu autora je nicméně třeba říci, že často na malé ploše shrnuje množství nesamozřejmých myšlenek, což byl jistě nesnadný úkol. Zároveň obecně text srozumitelný je, jen prostě ne tak hladce, jak by být mohl.

2) Formální úroveň (4 body)

Jazyk práce je slušný, byť o něm místy platí totéž co o struktuře argumentace: mohl by o něco lépe plynout. Opět jsou to většinou naprosté drobnosti, např. nadužívání částice „tak“ (např. s. 6: „V důsledku toho, tak na nich dostávají prostor“, kde „tak“ zbytečně dubluje uvozující „v důsledku“, nemluvě o chybné čárce před ním). Není to nic vážného, ale v součtu to snižuje kvalitu četby. Při průběžném čtení jsem často opravoval i interpunkci, ve výsledném textu i tak nějaké tyto chyby zbyly.

Bibliografické odkazy by si zasloužily větší péči. V anglických názvech jsou někde velká písmena, jindy malá. Odkazy na časopisecké články nejsou zcela jednotné, např. někdy je u čísla časopisu „č.“, jindy „no.“, jindy je číslo samotné. Někdy je u časopisu zbytečně uveden i nakladatel (např. *Journal of Sociology* 56.3., Sydney: Sage Publications, 2020). U článku „Beyond the spiritual supermarket“ je dokonce uveden jen nakladatel, zatímco časopis (*Journal of Contemporary Religion*) chybí. U článku Lizy Cortois v bibliografii vůbec není uvedena kniha, z níž daná kapitola pochází (v pozn. 9 je ale odkaz správně). U jednoho článku je v bibliografii uvedeno DOI, u jiných nikoli.

Po grafické stránce působí neladně, že je za některými poznámkami je náhodně vynechán řádek (např. za pozn. 2, 19, 22 a 26).

3) *Práce s prameny (7 bodů)*

V teoretické části jsou východiskem kvalitní práce o současné společnosti a religiozitě, kterých sice není moc, ale jsou vybrány velmi relevantně a autor je dobře shrnuje.

Hlavním pramenem práce je nicméně autorův kvalitativní výzkum, totiž deset rozhovorů s informátorkami, které na sociální síti Instagram sledovaly kanály věnované alternativní spiritualitě. Nakolik mohu soudit, rozhovory byly vedeny dobře a materiál z nich získaný je nepochybně zajímavý. Škoda jen, že o informátorkách nejsou uvedena žádná socioekonomická data (vzdělání, zaměstnání), která by pomohla jejich výpovědi zasadit do širšího společenského kontextu.

4) *Vlastní přínos (6 bodů)*

Vlastní přínos je nesporný a spočívá v autorově výzkumu, který mohl názorně na českém prostředí ilustrovat obecné teze shrnované v teoretické části. Takováto koncepce je pro bakalářskou práci velmi vhodná. Má jediná drobná výtky se týká toho, co již bylo řečeno, totiž místy až příliš mechanicky kompilační teoretické části, v níž se ne vždy podařilo výklad přetavit do hladkého a dobře argumentačně propojeného textu.

5) *Obecný přesah práce (8 bodů)*

Obecný přesah je jasný. Práce dobře pojmenovává klíčové rysy současné alternativní spirituality a její vazby na konzumní kapitalismus a následně je zajímavě ilustruje na datech z rozhovorů. V tomto ohledu je vysoce zajímavá pro toho, koho religiozita současné společnosti zajímá.

Práce splňuje všechny nároky kladené na bakalářskou práci, a proto ji navrhuji přijmout k obhajobě a hodnotím ji 30 body, tj. jako *velmi dobrou*.